

KIRJALLISUUS

The Finnish Experience, *the Lakehead University Review*, Vol. IX, No 1, Spring 1976, s. 75.

Kanadaan on tällä vuosisadalla muuttanut yli 70 000 suomalaista. Kun lisäksi lasketaan viime vuosisadalla menneet muuttamat tuhannet sekä Yhdysvalloista Kanadan puolelle siirtyneet, voitaneen Kanadaan siirtolaisiksi menneiden suomalaisten lukumääräksi arvioida lähes 100 000 henkeä.

Viime vuosiin saakka on kuitenkin kirjoitettu "next to nothing" suomalaisesta siirtolaisuudesta Kanadaan, kuten julkaisun toimittaja *J. Donald Wilson* toteaa. Englanninkielisen kirjallisuuden osalta tämä pitää paikkansa. Suomeksi ilmestyneistä kirjoista on mainittava Akseli Rauanheimon "Kanadan kirja" vuodelta 1930 ja Yrjö Raivion viime vuonna julkaistu "Kanadansuomalaisten historia". Siksi onkin ilahduttavaa, että vahvalla suomalaisalueella entisen Port Arthurin kaupungissa toimiva yliopisto on omistanut aikakauskirjansa yhden numeron kanadansuomalaisille.

Julkaisu perustuu kesällä 1975 Thunder Bayssa pidettyyn seminaariin, johon osallistui tutkijoita sekä Kanadasta että Suomesta. Ensiksi dosentti *Reino Kero* Turun yliopistosta hahmottaa suomalaista siirtolaisuutta Kanadaan ennen v. 1914. Artikkelissa tarkastellaan myös siirtolaisten määränpäättä Kanadassa. Julkaisun toimittaja Donald Wilson toteaa johdannossa, että Keron esitys perustuu lähinnä suomalaisen lähdeaineistoon ja viittaa tuhansiin Yhdysvalloista Kanadan puolelle siirtyneisiin suomalaisiin.

Christine Kouhi Lakeheadin yliopistosta kuvaa suomalaista siirtolaisuutta Thunder Bayn alueella v. 1876 – 1914, ja kertoo ensimmäisen suomalaisen saapuneen alueelle ensiksi mainittuna vuotena Yhdysvalloista. Vuosisadan vaihteeseen mennessä oli luotu perusta pysyväälle suomalaiselle siirtolaisuudelle järjestötoimintoineen, mistä mainittakoon raittius- ja työväenyhdistykset. Tässä siirtolaisuuden ensimmäisessä vaiheessa suomalaiset muodostivat kansallisen kulttuurinsa pohjalta "Pikku Suomen", samoin kuin eräät muutkin kansallisuudet.

Tätä ilmiötä tarkastelee lähemmin *Jean Morrison* verratessaan brittiläisiä, suomalaisia ja etelä-eurooppalaisia siirtolaisia Thunder Bayssa ennen ensimmäistä maailmansotaa. Mukanaan tuomansa kulttuuriperinteen pohjalta briteille oli tyypillistä ammattiyhdistystoiminta, suomalaiset olivat taipuvaisia poliittiseen radikalismiin ja eteläeurooppalaiset olivat väkivaltaisia työriidoissa. Näistä kaikista aineksista muodostui paikkakunnan työväenluokka.

Kirjasaan lopussa *Jorgen Dahlie*, British Columbian yliopistosta luo bibliografisen katsauksen pohjoismaisen siirtolaisuustutkimuksen historiografiaan lähinnä englanninkielisiä lukijoita varten.

Julkaisun lopussa on muutamia kirjarvosteluja, mm. *Keijo Virtasen* arviointi Yrjö Raivion Kanadansuomalaisten historiasita.

Olavi Koivukangas

TUTKIMUS AMERIKANSUOMESTA

Siiri Sahlman-Karlsson, Specimens of American Finnish. A Field Study of Linguistic Behavior. 135 sivua. Umeå 1976.

Amerikkaan muuttaneiden siirtolaisten kieli on vasta hiljan noussut vakavan tutkimuksen piiriin. Ehkä siirtolaiskielten yhä nopeutuva väistyminen amerikanenglannin

hyväksi on havahduttanut tutkimaan myös siirtolaiskielten kohtaloita, samalla kun tutkitaan valtamerentakaisen siirtolaisuuden vaiheita muutenkin. Tutkimustyötä tehdään sekä USA:ssa että paljolti myös Amerikan ulkopuolella, lähtijöiden kotimaissa. Siirtolaiskielten tutkimuksen uranuurtajana on pidettävä amerikannorjalaista lingvistiä, nykyään Harvardin yliopiston emeritusprofessoria Einar Haugenia. Hänen v. 1953 julkaisemansa kaksiosainen, 695 sivua käsittävä teos "The Norwegian Language in America" on tarjonnut ja tarjoaa erinomaisen mallin kaikille emigranttikielten tutkijoille.

Einar Haugenin klassinen tutkimus on ollut Siiri Sahlman-Karlssoninkin esikuvana. Tämän lisäksi hän ilmoittaa saaneensa virikkeitä H.L.Menckeniltä, jonka 1946 ilmestyneessä teoksessa "The American Language" tarkastellaan amerikanenglannin vaikutusta eri siirtolaiskeliin. Laajin amerikanruotsia käsittelevä teos, Nils Hasselmon "Amerikasvenska. En bok om språkutvecklingen i Sverige-Amerika" (324 sivua, Lund 1974) ei ollut vielä silloin tekijän käyettävissä, kun hänen tutkimuksensa (v.1971) valmistui.

"Specimens of American Finnish" -tutkimuksen kirjoittaja Siiri Sahlman-Karlsson on nykyään Uumajan yliopiston suomen kielen lehtori. Hänellä on ollut hyvät – tekee mieli sanoa: poikkeuksellisen hyvät – edellytykset tutkia amerikansuomea. Vaikka hän varttui aikuiseksi Helsingissä, hän kuuli fingliskan sanoja jo kotonaan, sillä hänen vanhempansa olivat asuneet vuosikymmenen USA:ssa Indianan valtiossa lähellä Clintonia. Isän jo varhain kuoltua perhe palasi Suomeen, mutta äidin kieleen oli jäänyt joitakin fingliskan sanoja, joita hän käytti etenkin puhuessaan Amerikassa sattuneista tapauksista. Näitä olivat mm. sanat *haussi* = talo, *petiruuma* = makuuhuone. Lisää havaintoja karttui tyttölle, kun hän kuunteli "vanhassa maassa" vieraillevien amerikansuomalaisten sukulaisten puhetta. Näin oli mielenkiinto fingliskaa

kohtaan olemassa ja sosiaalipsykologinen näkökulmakin sen tutkimiseksi jo selvinnyt, kun Siiri Sahlman toisen maailmansodan jälkeen stipendiaattina matkusti USA:han opiskelemaan. Viisi ja puoli vuotta kestäneen opiskelun loma-aikoina ja viikonloppuina hän teki havaintoja siitä, miten hänen maanmiestensä kielenkäyttö poikkesi suomen kielestä. Nuo poikkeamat ilmenevät eniten sanastossa, hyvin harvoissa tapauksissa englanti on vaikuttanut esim. puhutun suomen kielen rakenteeseen. Siiri Sahlman-Karlsson ei tutkimuksessaan pyri fingliskan sanojen ja fraasien täydelliseen luettelointiin. Hän selvittää ennen kaikkea niitä aihepiirejä, joihin enimmäkseen lainat kuuluvat, ja valaisee havainnollisin esimerkein niitä tilanteita, joissa amerikansuomalaiset turvautuvat englantilaisperäisiin sanoihin ja ilmauksiin. Tärkeimpinä niistä aihealoista, joissa uusia, amerikanenglannista lainattuja tai mukautettuja sanoja ja ilmauksia tarvitaan, hän mainitsee mm. Amerikan hallintojärjestelmän (esim. *loijari* = eräänl. lakimies), rahat ja mitat (*sentti* = cent, *pauna* = punta), maanviljelyn (*farmari*, *koorni* = maissi), tekniikan (*kaara* = auto, *muuveri* = ruohonleikkuri), ruokatalouden (*orenssi* = appelsiini, *sappari* = illallinen), lisäksi eräät usein toistuvat sanonnat (esim. *enivei* = anyway, *tuu pät* = too bad, *pai-pai* = bye-bye). Siiri Sahlman-Karlsson käsittelee tietenkin myös amerikanenglannin sanojen mukautumista suomen kielen rakenteeseen, edelleen hän lainojen pohjalta valaisee siirtolaisten elämää, kulttuuripohjaa, suhdetta Suomeen ja suhdetta korreittiin "vanhan maan" suomen kieleen.

Siiri Sahlman-Karlssonin tutkimus on, suppeudestaan huolimatta, monipuolisesti aihetta käsittelevä. Se on kirjoitettu virkeästi, helppotajuisesti. Muillekin siirtolaisuuden harrastajille kuin siirtolaiskielten tutkijoille se on hyödyllistä luettavaa. Sen julki tuloa Upsalan yliopiston Studia Uralica et Altaica -sarjassa on iloiten tervehdittävä.

Pertti Virtaranta